

TOOLISTE HÄÄN

MÄRTS 1934

E. TÖÖLISÜHINGUTE KESKLIIDU JA TÖÖLISNÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Tööstuse kontrollist.

Ta peab olema sisuline.

Eelmises numbris töömehe kokkuvõtte seadusest, mille abil valitsus lubab võidelda ilmsikstulnud kuritahtliku ja rahvamajandusele otse kurnavalt kahjuliku kapitalide väljaveo vastu. Ühtlasi näitasime selle seaduse puudusile, mis teevad ta tegelikult kasutuks valimiseelseks lubaduseks — mitte rohkem.

Seejuures juhtisime tähelepanu tööstuse kontrolli küsimusele, ilma milleta meie arvates igasugune kapitalide väljaveo vastu võitlemine on ainult demagoogiline sõnadetegevus. Kuna seega tööstuse kontrolli probleem osutub meie majanduselule otse eluküsimuseks, siis püüame käesolevas seda lähemalt vaadelda.

Tööstuse kontrollil peaks olema kaks ülesannet:

- 1) korrupsiooni vastu võitlemine ja
- 2) rahvamajanduse huvide kaitse ja kindlustamine.

Korrupsiooni

kapitalistlikus majanduses võib võrrelda pähkliussiga. Ta sööb tuuma, s. o. produktiooni ja produtsööriat, jäädes ise peidetuks direktorite kabinetidesse ja raamatupidamise keerdkäikudesse, kuni tuum on läbi ja uss närib läbi ka teda peitva koore. Koor on tänapäeval näritud läbi. — Prantsusmaa viimased sündmused paljastavad korrupsiooni mädapaisest kõige ulatuslikumal kujul. Meie olud ja ettevõtted pole nii suured, sellepärast siinsed pankrotid ja võltsimisedki on vast absoluutsummadelt väiksemad, kuid võib väita, et nad meil on palju süstemaatilisemad ja selle tõttu mõjuvad rahvamajandusele palju kurnavamalt. Tuletagem vaid meelde vennad Steinide affääri Diskonto Panga, „Unioni“ ja „Esto-

kingiga“, siis kurikuulsat tsitroniaadi, „Astoria“ kuritarvitusi jne. Need on kõik meie suuremad ettevõtted omal alal. Sellepärast ei olnudki eriti üllatav kuulda „Astoria“ direktor Kaljo tunnistust kohtus, et korrupsioon on kõigis aktsiaseltsides saanud süsteemiks, ilma milleta ei saada läbi (!). Tuletame neid lugusid meelde selleks, et ei tuldaks mitte nii lapsiku jutuga, nagu seda teeb „Kaubandustööstus koja Teataja“ nr. 2 s. a. kirjutades:

„Kui mõnes aktsiaseltsi tegevuses on tulnud ilmsiks väärnähtusi, siis ei ole põhjust karistada selle eest kõiki aktsiaseltsi“. Või teises kohas.

„Ei ole arusaadav, miks meie aktsiaseltsid on sattunud sarnase kahtluse alla, et nende tegevust peaks jälj na välisrevisjon, kelle tegevuse kohta aktsiaseltsidel enestel ei ole midagi ütelda.“ (!)

Toome need tsitaadid, et näidata kui lapsikuks K. T. Koja ringkonnad peavad eesti tööliiskonda.

Kui nüüd ettevõtjaskond suurte summadega toetab diktaatorlikke võimuhkajaid selleks, et kõva rusika varjus ja „korrupsioonivastase võitluse“ loosungi taga senist olukorda jätkata, siis on tööliisklassil ülim aeg sellele aktiivselt vastu astuda. Sellest tingitult ongi tõusnud päevakorda tööstuse kontrolli küsimus.

Tsitroniaadi puhul avastatud kuritarvituselid olid nii jahmatamapanevad, et isegi kodanlised erakonnad ei julenud väielda vastu tööstuse kontrolli nõudmistele ja põllumeeste kogud esitasid 1933. a. maikuul riigikogule „Aruandvate ettevõtete järelevalve seaduse“ mis aga maeti kalevi alla. Töölisühingute

Keskkliit on korduvalt nõutanud informatsiooni valitsuse seisukohtadest ja kavatsustest kontrolli küsimuses. Vastused on olnud ikka põiklevad. Hiljem sai teatavaks, et majandusminister valmistab seadust, mille järele kontrolli teostamine usaldatakse kas Kaub tööst. koja või erarevidentide ühingu kätte. Niisugune küsimuse lahendamine näitab ilmselt ettevõtjaskonna kartust riikliku kontrolli eest. K. T. Koda või erarevidentide kontrolli vastu ollakse ilmselt umbuklikud ja kui olukord vähegi lubab, siis maetakse needki kavatsused kalevi alla, riiklikust kontrollist rääkimata. Siin tuleb töölisorganisatsioonidel olla valvel ja pidada meeles, et ettevõtteis toimunud kuritarvitused on selle süsteemi tulemuseks, mis kindlustab ettevõtjale absoluutse tegevusvabaduse ja „arisaladused“. Neid võib juurida välja ainult avalikkusel põhinev riiklik kontroll.

Sellepärast meie ei saa loota mingit paremust niisuguselt kontrollilt, mida teostab kas K. T. Koda või mõni erarevidentide ühing. On selge, et need, olles ettevõtjate endi asutused, ei leiaks ega avastaks korruptsiooni paremini kui seda teevad nende samade ettevõtete juhtivad ametnikud ja raamatupidajad.

Veel suurema tähtsuse omab kontrolli riiklikkus — küsimuse teise, nimelt majanduspoliitilise külje juures. See on tihedalt seotud eelmisega.

Kontroll tõusis päevakorraks kapitalide väljaveo tõttu, mida toimetatakse võltsimiste ja muude korrumpatiivsete võtete abil. Kapitali väljaveo tõkestamisel peab ta jääma siia ja looma kohapeal uusi töövõimalusi. See on väljaveo vastu võitlemise siht ja ülesanne. — Meie oleme sageli kuulnud ütelist, et kapitalil polevat siin mitte midagi peale hakata, kuna meil tööstuse arenemise võimalused olevat piiratud. Teisel poolt teame väga hästi, et meil tööstus ei arene just kapitalipuuduse tõttu. Siin on riiklikul majanduspoliitikal täita raske ja vastutusrikas ülesanne — juhtida kapitali sinna kus ta on kõige tulusam.

Kui aga näiteks majandusministrilt küsida võrdlevaid andmeid üksikute tööstusalade rahvamajandusliku tulukuse kohta, siis tal need kaugelt suurema osa tööstuste kohta puuduvad. Või kui on, siis on need saadud erateel, ega ole neil seda kindlust mis on nõuetav andmeilt, millele rajatakse riiklik majanduspoliitika. Meil on näiteks palju vaieldud tekstiiltööstuse kasulikkuse üle. Seejuures on avalikult kaheldud, kas mitte rahvaamajandusel poleks odavam lasta maksta tekstiiltööstusele palk riigikassast ja importida valmistooted, kui kanda praegust koormat tekstiiltööstuse ülevõltpidamiseks. See jutt on liikvel laialt ja vististi on temast kuulnud ka majandusministriumis. Ometigi viimane pole suutnud anda sellele küsimusele avalikult vastust. Kui praegu on käimas laiaulatuslikum tekstiiltööstuse uurimine, siis see ainult tõendab niisuguse materjali vajadust. Ühekordne uurimine võib anda andmeid ainult üheks korraks ja ühe tööstusharu kohta. Edukas majanduspoliitika aga vajab neid järjest. Sellepärast peab kontroll olema üldine ja pidev.

Tervest reast majanduspoliitilistest küsi-

musist tööstuse kontrolli puhul tõusevad esile tähtsamatena:

1) riikliku tööstuse finantseerimise ja toetuste otstarbekus ja

2) uute kapitalide investeerimine.

Riiklikul finantseerimisel on meie oludes suurem tähtsus kui kusagil mujal. Terve rida suurtööstuse ettevõtteid töötab riigi rahadega. Seejuures riigil pole õieti mitte midagi teada nende tegevusest ja seisukorrast. Sagedased korstnassekirjutamised on selle tagajärjel paratamatud. Kui vaadata Riigi Teataja lisades avaldatud bilansse, siis leiame sealt ettevõtteid, kelle kahjud on niisama suured kui omakapitalid ja suuremaki. Neis ettevõtteis tuleb riigil jälle varsti teha suuremaid korstnassekirjutamisi. Kui tahetakse, et nad edasi tegutsevad, siis tuleb anda uut laenu.

Laenude kõrval suuremaks riiklikuks toetamisviisid on tollikaitse, odavad ruadtee veotariifid ja igasugused muud soodustused.

Kodanlus ise tunnistab, et ilma nende toetusteta meie majandus ei suuda püsida. Kui aga rahvas peab maksma suuri makse millegi heaks, siis on tal õigus nõuda teateid selle kohta, kuidas neid makse kasutatakse.

Erilise tähtsuse omab kontroll uute investeerimiste puhul. Praegu sageli, kui tahetakse asutada mõnda uut ettevõtet, siis olemasolevad protesteerivad selle vastu, väites et nad suudavad täita kõik vajadused. Muidugi on niisugusel korral uue ehitamine rahvamajanduslikult ebaotstarbekohane raha raiskamine. Kui juba olemasolevad ettevõtted on puudulikult varustatud, siis nende täiendamine tuleb ikkagi odavam kui uue asutamine. Tuleb seada üels põhimõte, et uut kapitali tohib investeerida ainult neisse aladesse, mis suudavad luua uusi töövõimalusi.

Eeltoodust on näha, et tööstuse kontrolli õige teostamise korral peaks kujunema majanduspoliitika paremaks käeks. Et ta seda suudaks, selleks ei tohi ta olla ainult formaalne seaduspärasuse kontroll, mis valvab selle järele, et ettevõtteis ei toimuks kuritarvitusi: altkäemakse, võltsimisi, lubamatut kapitali ekspordi, seadustest ja maksudest möödahiilimisi jne. Seda on liiga vähe. Kui kontroll tahab meie oludes olla küllalt tulemusrikas, siis ta peab andma formaalse kontrolli kõrval ka ülevaate ettevõtete majanduslikust seisukorrast, tema poolt kasutatavaist soodustustest ja toetuste otstarbekohasusest. Ainult sel teel on võimalik saada lahti vesivõsudest ja toppida kinni augud, mis pidevalt nelavad rahva vara ja elujõudu. Ainult sel teel võib panna alus tervele ja tugevale rahvamajandusele, mis suudab akkumuleeritud kapitali rakendada positiivselt — uute töövõimaluste loomiseks.

Niisugune kontroll tooks enesega kaasa plaanimajandusliku suuna. Seda nimelt kodanlus kardabki. Eelpoolmainitud J. Teemanti seaduseelnõu puhul kirjutati (Šulmann) „Päevalehe“ majanduslisas, et tööstuse kontroll tooks pöördse meie a.-seltside õigustesse. Meie ei vaidle sellele vastu. Ütleme just: seda pööret ongi meil vaja, sest teisiti meie olukord ei parane.

V. B.

Tööpuudusest ja selle laastavatest tagajärgedest

M. Marina.

B. TÖÖTUTE ABISTAMINE.*)

Töötute abistamine on ka Eestis möödapääsemata vajaduseks tunnustatud, vajaduseks tunnustatud ainult selles mõttes, et töötuid enam üldiselt laisklejateks jne. ei mõnitata, nagu alles mõne aasta eest kodanlikes ajakirjanduses alaliselt lugeda võis. Ei saa enam salata, et kohutav arv inimesi ilma tööta, ilma sissetulekuta on jäänud, kuna tööpalgad nõnda madalaks on surutud, et töölisel, kellel mitte vahetpidamata tööd ei ole, endid ja oma perekondi ilma riigi ja kogukonna abita ülalpidada ei suuda.

Härra Tõnissoni hoiatav meeletuletus, et hoidku töölisel suvel kokku taliseks tööpuuduse ajaks, sest riiklikule abistamisele lootma jääda osutuks ettevaatamatuks, kuna riiklikud vahendid selleks ei ulatavat —, võib ju küll heatahtlikult mõeldud olla, aga tagajärgi see ei või anda: seda peame — palgaolusid ja teenimisvõimalusi tundes täie kindlusega ütleva. Töötute abistamise vajadus ei jää mitte ainult endiselt püsima, vaid see peab paranema, peab suurenema, kui rahva suured hulgad hädas ei pea närbuma, hukka minema. Senine abistamine ei ole nõnda kaugele ulatanud, et rahva suurhulgad tööpuuduse viletsust poleks kannatanud. See selgub meile otsekohe, kui me töötute abistamist ligemalt vaatleme. Sellegi küsimuse üle on kogunud andmeid ja seda valgustanud statistikud härrad H. Reiman ja R. Sõrmus E. Statistika kuukirjas nr. 6, 1933.

Alljärgnevalt sean kõrvuti tööbörsidel registreeritud ja sealt hädaabitöödele saadetud tööliste arvu, kusjuures meelepidada jääb, et registreeritud töötute ja hädaabitöödele saadetud töötute arv *kokkuarvatult* näitab tööbörsides registreeritud töötute üldarvu.

Tööbörsidel registr. ja hädaabitöödele saadetud töötute arv 1931—1933 märgitud kuudel.

	1930	1931	1932	1933
Jaani registr. töötud ..	5.608	5.246	9.318	16.511
„ tööle paigutatud ..	2.398	2.758	5.072	9.947
Kokku ...	7.946	8.004	14.390	26.458
Veebri registr. töötud ..	4.580	4.070	9.096	15.437
„ tööle paigutatud ..	2.961	3.492	5.308	9.523
Kokku ...	7.541	7.562	14.404	24.960
Märtsi registr. töötud ..	3.575	2.769	3.905	14.512
„ tööle paigutatud ..	3.554	4.191	5.368	9.947
Kokku ...	7.129	6.960	8.673	24.459
Aprilli registr. töötud ..	2.216	2.424	6.029	10.760
„ tööle paigutatud ..	3.258	3.843	5.243	9.622
Kokku ...	5.474	6.267	11.272	20.382
Mai registr. töötud ..	1.516	1.368	4.875	12.038
Juuni „ „	910	931	3.137	—
Juuli „ „	762	934	2.022	—
August „ „	1.039	933	3.258	—
Sept „ „	1.414	2.096	5.957	—
Okt „ „	3.282	5.425	8.901	—
„ tööle paigutatud	—	18	46	—
Nov. registr. töötud ..	5.675	7.554	10.715	—
„ tööle paigutatud	166	2.294	6.491	—
Kokku ...	5.841	9.848	17.206	—
Dets. registr. töötud ..	6.497	9.055	13.727	—
„ tööle paigutatud	1.008	3.376	6.483	—
Kokku ...	7.505	12.431	20.210	—

*) „T. Hääles“ nr. 12. 1933. a. ilmunud artikli järg.

Hädaabitöödel tehtud töötute tööpäevade arv oli 1930/31: 319.000; 1931/32: 643.000; 1932/33: ?

Hädaabitöödel makstud palgasumma oli milj. kr. 1930 —: 0,4; 1931 —: 0,5; 1932 —: 1,0 ja 1933 —: 3,2. Palgasumma indeks arenes järgmiselt: 1929 —: 100; 1930 —: 100; 1931 —: 125; 1932 —: 250; 1933 —: 800. Selle järel on töötute palgasumma hädaabi töödel nelja aasta vältel *sajalt kaheksasaja peale* kasvanud. Igatahes silmapaistev tõus! Aga kui me abistamise teist külge vaatame ja selgusele püüame jõuda, kui suur oli abi vajadus ja kui suur oli abi, siis saame hoopis kurva pildi. — Ametlikkudest andmetest näeme, et 1931/32 oli töötuid hädaabitöödel üldse 4.443. Aga me teame, et 1932. a. töötute registreerimise materjalidest välja seletati töötute üldarv 40.000-le. Neist ei pääsenud tööle ega saanud mingit abi 35.557 töötut! 1932./1933. aasta talvel töötute arvu hinnati ametlikult 45.000-le, olgugi et tööhörsides registreeritud arv 1933. a. esimestel kuudel, nagu ka 1932. a. viimastel kuudel eelaastate vastavate kuudega võrreldes hoopis suuremat tööpuudust oletama sunnib, nii et 60.000 mitte liig ei näi. Kuid jääme 45.000 juure. Hädaabitöödele pääsis 1932. aasta talvel 8.669 töötut, ligi pool suurem arv kui eelaastal. Aga tööle mitte pääsenule arv oli nüüdki 36.331 töötut! See on veel suurem arv kui eelaastal. . .

Kahtlemata on meelepidamise väärt ka enam hoolekande, kui töötute abistamise alal tehtud kulutused, nagu hr. R. Sõrmus seda üksikasjalisemalt ette kannab E. Statistika kuukirjas nr. 6 1933, lhk. 325. Suurelt osalt tuleb 1932/33. a. talve suuremaid kulutusi hädaabi töödel, nagu ka eelmainitud suuremat hoolekandelist abistamist eestkäit sotsialistlikule ministri Leopold Johansonile tänada. Ilma tema pealekäämisteta oleks kõik see vähemalulatuslikeks jäänud. Aga — see ei või meid mitte tagasihoida näitamast, et kümned ja kümned tuhanded inimesed sellest hoolimata ometi abi ei saanud, vaid näljale sarnanevas alatoitluses ning viletsuses närbuma pidid.

Hoolekande loomu abi on 1931/32 talvel suuremal määral kui eelmistel aastatel antud, nagu seda E. Statistika kuukirjas (nr. 7 ja 8, 1932) härrad H. Reiman ja R. Sõrmus artiklites „Töötaolu“ ligemalt kirjeldavad. — Mis eriti maa töötute abistamisse puutub, ütleb hr. Reiman (lhk. 395): „Samuti abina tuleb käsitada tööpuuduse korral hädaabitöid, kuigi need maal olid vähese ulatusega ja töötuid tööle võeti lühemaks ajaks.“ — Maa (valdade) töötuid üldse abi ei saanud 89,6% ja alevites 56,1%.

Kokkuvõttes peame kahetsedes konstateerima, et töötute abistamine on liig väike ja nõrk. Kui me 1931/32. a. 40.000 töötut tööpuuduse kuud — à 6 kuud, osal töötuil kestab see aeg üle 6 kuu, teistel alla selle — kokkuarvame, saame 240.000 töökuud à 25 päeva ja sellest maha arvame 25.720 kuud, mis 4.443 töötut hädaabitöödel tööd on leidnud, jääb järele 214.280 tööpuuduse kuud, mille kõrval

häädaabitöö nagu tilk vett merre kaob. Ole-tame et talvel 1932/33 oli töötuid 60.000, mis andis 360.000 töötä kuud. Häädaabi tööpäevade arv pole veel ametlikult teada. Kuid häädaabitööde tasusumma on teada. Kui me selle sama eelaasta päevapalgale — kr. 1,55,5 —

jotame, saame 2.057.880 päeva, ehk 82.315 töökuud à 25 tööpäeva. Seda 360.000 töötä kuust maha arvates jääb tööpuuduse kuid 277.685! Missugust viletsust ja langust need arvud tähendavad, seda ei oska minu sulg kirjeldada! (järgneb.)

E. T. Keskliidu nõukogu koosolekult. Rahvamajanduse elustamise kava.

E. T. Keskliidu nõukogu korraline koosolek peeti 25. märtsil Tallinnas, Keskliidu ruumides. Koosolekust võttis osa 35 nõukogu liiget. Peale Tallinna ametiühingute olid esitatud Tartu, Antsla, Viljandi ja K.-Järve ametiühingud. Koosolekut juhatasid B. Eilman ja A. Pank; protokollisid J. Mihkelson ja A. Offenbach.

Keskliidu 1933. a. tegevuse ülevalate esitas sekretär L. Metslang. Peale lühikese läbirääkimisi kinnitati aruanne ühel häälel. Keskliidu rahalise aruande ja 1934. a. eelarve esitas Keskliidu kassahoidja H. Martinson. Nõukogu kinnitas aruande ja eelarve ühel häälel. (Tegevuse ülevalate ja rahaline aruanne il-mub järgmises „Töölise Hääles“).

Majanduslikkudest peaküsimustest refereeris Keskliidu juriskonsult A. Jõeäär. Referent peatus pikemalt majandusliku olukorra juures meil ja välismaal. Tänapäeva olukord kohustab ametiühinguid välja minema

rahvamajanduse elustamise kavaga, mille taha peavad koonduma kõik oma töövaevast elavad rahvahulgad.

Nõukogu võttis ühel häälel vastu referendi poolt esitatud järgmise resolutsiooni:

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu nõukogu, läbi arutanud oma koosolekul 25. märtsil 1934. a. majandus- ja sotsiaalpoliitilised päevaküsimused, märgib üldise olukorra iseloomustuseks alljärgnevat:

Kroonikursi allaväärimise tagajärjel vähenes ennegi äärmiselt madal töölispalkade ostujõud.

Ei ole ettenäha majanduslike olukorra paranemist, vaid on karta selle halvenemist. Rahva üldise vaesumise tõttu jääb siseturu ostujõud kord-korralt väiksemaks. Suurenevad välisurgudele ekspordi mahutamise raskused, eriti veel selle tõttu, et välismaa võistlusvõime areneb meie omast kiiremini.

Isegi sarnased isendast soovivad nähted, kui seda oleksid näit. üldine tollimüüride alanemine, oma teostumise korral osutuksid raskes loogiks meie tööstusele ning suurendaksid tööpuudust, üldine hindade tõus jälle vähendaks töölise reaalpalka. Palgad on meil aga juba alla viidud viimase võimaluse piirini. Töölise väljakurnamine ei saa olla aluseks majanduse arengule, vaid kord-korralt laiulisemad rahvahulgad osutuksid töölisklassi kaaskannatajateks. Üldine vaesumine ning elutase langus kurnaksid lõpulikult rahva füüsilise jõu.

Eesti tööstuslik väljaarendamine on tähtsamaid teesid, mis võib kaotada tööpuuduse, kõrgendada tööproduktiivsust ning töötasu, kindlustada turgu põllumajandusele

ning tõsta rahva elutaset. Siinjuures tuleb eriti allakriipsutada seda, et nii tööliskonna kui kogu rahvamajanduse seisukohalt on lubamatu, et kestaks edasi olukord, kus töösturite poolt nii tootjate kui tarvitajate arvel kogutud kapitalile ei rakendata tööle Eesti tööstuse ülesehitamiseks, vaid need voolavad osalt välismaale, osalt rakendatakse ebatootvalt, seda pealegi ennenagemata tööpuuduse ajal.

EESTI MAJANDUSTULEB ARENDADA TÖÖRAHVA HUVIDES.

Sellepärast seavad ametiühingud oma tänapäeva võitluse sihiks järgmise Eesti rahvamajanduse elustamise kava teostamist, millega nad kutsuvad ühinema kõiki, kes elavad oma töövaevast.

I. KAPITALIDE KASUTAMINE RIIGI KÄTTE. PLaanmajanduse eeltööd.

Töösturid ja pankurid — eraettevõtjad on eesti rahvamajanduse verest tühjaks pumbanud. Nende kätte ei või endiselt usaldada kapitalide kasutamist. Kapitalide kasutamine tuleb võtta riigi kätte, majanduselu ülesehitamiseks.

Selleks:

1) Nõukogu kriipsutab veel kord alla vajadust viibimata teostada Eestimaa Töölisühingute Keskliidu IV kongressil ja töölisanemate II üleriiklikul konverentsil vastu võetud majanduspoliitilised nõudmised, eriti aga need, mis käsivad: a) aktsiapankade, kindlustusseltside ja väliskaubanduse rügistamist ja b) suurtoöstuse ja -kaubanduse esialgu riikliku kontrolli alla seadmist, tarbekorral rügistamist. Ilma selleta ei ole plaanimajanduse otstarbekohane ettevalmistus ja teostamine mõeldavad.

2) Tuleb kõige energilisemalt asuda kapitalide väljaveo tõkestamise seaduse teostamisele ja viibimata maksta panna seadus, mis võimaldaks teostada kaubandus- ja tööstusettevõtetes, samuti pankades, tarviliku revisjoni ka möödunud viimaste 10 aasta eest.

3) Tuleb kõige lähemal ajal maksta panna „Välismaalt tagasitoodavate kapitalide Eesti rahvamajanduses ärakasutamise seadus“, milles oleks ette nähtud sunduslik odavaprotsendiline siselaen.

4) Tasumaksmine võõrandatud mõisate eest tuleb lõpetada ja väljaantud pantkirjad tühistada.

II. MAJANDUSE ÜLESEHITUS.

Tuleb koostada majandusplaan, mis korraldaks majanduse ülesehitust kogu ulatuses ja kindlustaks tööd kõigile tööjõulistele kodanikkudele. Eriti tuleb selles plaanis ette näha:

1) *Eesti elektrofitseerimine ja tööstuse väljaarendamine*, mis oleks rajatud tööliste väljakurnamise asemel energiu odavusele ja tehnilisele tugevusele,

2) *Teise maareformi teostamine*, mis suurendaks juureloigete andmise läbi normaal-tahude suuruseni kõik senised 45.000 väike-maapidamist ja looks igal aastal vähemalt 2000 uut maapidamist.

3) Tööstuse ja põllumajanduse uurimise instituudi ellukutumine.

III. MAJANDUSKONTROLL.

Kõik eraettevõtjad peavad alluma kontrol- lile, mida teostaks riik tööliste ja tarvitajate esitajate osavõtul.

IV. MUUD MAJANDUS- JA SOTSIAALPO- LIITLISED NÕUDMISED.

1) Igasugu katsetele rahaväärtuse stabiil- suse kõigutamiseks tuleb kõige kindlamini vastu astuda;

2) töölikonna palgaolusid tuleb paranda- da. Tuleb maksma panna palgaalammäär- a seadus, mis kindlustaks inimväärilise ülespi- damise;

3) tuleb maksma panna vanaduse ja inva- liidsuse, samuti järelejäätute sundkindlustus, eestkätt tööstuses ja kaubanduses tegutsevate isikute kohta;

4) õnnetusjuhtumite, haiguste ja emaks- saamise kindlustamine laiendada kõigile pal- gatöölistele;

5) Sisse seada tööpuuduse sundkindlustus.

Algatatud küsimuste all puudutati töös- kuse asju. Kesklidu juhatale tehti ülesan- deks: nõuda seaduse teostamisel ilmsiks tul- nud puuduste kõrvaldamist. Üksmeelne töö- koosolek lõppes kell 14.30. Nõukogu koosolek näitas, et E. T. Keskliit on muutunud kindlaks vabaametiühinguliseks organisatsiooniks. Eesti ametiühingulisele liikumisele on pandud kind- del alus.

Töövõimetute ja vanade kindlustamine.

Trükitööliste 9. kongr. põhjanevad otsused.— Organisatsioon uue tõusu eel.

Pühapäeval, 11. märtsil peeti Eesti Trüki- tööliste Liidu 9. kongressi Tallinna Trükitöö- liste Ühingu ruumes. Esitatud olid kõik liidu osakonnad üle maa — Tallinn, Tartu, Rakve- re, Viljandi, Pärnu ja Valga.

Kongressi avas senine liidu abiesimees K. Tärna, mille järele asuti kongressi jooksvale tööle.

Kongressi juhatajateks valiti A. Assor (Tartu) ja K. Gern (Tallinn). Protokollijaiks E. Ruul (Viljandi) ja N. Stenberg (Tartu).

Liidu tegevuse aruande kandis ette A. Of- fenbach, märkides, et kuigi eelmisest kongres- sist saadik ei ole palju suudetud läbi viia, siiski on mõningad edusammud näha. On teos- tatud need ülesanded, mis eelmise kongressi ja volikogu poolt liidu juhatalele kohustuseks olid tehtud. Nii aruanne kui ka 1934. a. tegevus- kava võeti ühingu täiendustega vastu.

Liidu uude juhatusse valiti: K. Gern, A. Schönberg, J. Saar, A. Offenbach, K. Must (kõik Tallinnast), E. Ruul (Viljandist) ja A. Assor (Tartust).

Liikmemaks otsustati kategooriatesse ja- gada. Selle põhimõte seisab selles, et liikmed võivad vabalt valida ükskõik millise maksu- määra, millest sõltub ka abisaamise norm. Kategooriaid on viis: 1. kategooria maksab näd- alas 1 krooni liikmemaksu, 2. — 80 s., 3. — 60 s., 4. — 40 s. ja 5. — 25 senti nädalas.

Tähtsamaks referaadiks oli invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamise erifondi loomi- ne, mida selgitas A. Offenbach. Selle järele tsentraliseeritakse abiandmine liidu juure kõikidele töövõimetutele ja üle 60 aasta vanadele trükitöölistele. Abinormide määrad kõigu- vad: 1. kategoorias neil, kes on maksnud 10— 15 aastat liikmemaksu saavad 6 kr. nädalas,

15—20 aastani — 7,5 krooni ja 20 ning üle — 9 krooni nädalas. Teistes kategooriates lan- geb see abi liikmemaksu osatähtsuse vähene- misega. Üksmeelselt võeti see erifondi loomi- ne mõnede parandustega kongressi poolt vastu.

Liidu juhatalele tehti ülesandeks töötada välja ka tööpuuduse vastu kindlustamise eri- fondi kava, mis tuleb esitada järgmisel kongres- sil.

Nii liikmemaksude kategooriatesse jaga- mine kui ka invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamise erifond hakkab maksma 1. juu- list 1934.

Liidu juhatalele tehti kohuseks ka oma trükitööliste häälekandja väljaandmine, kus- juures kõik ühinged peavad kandma ajakirja väljaandmise kulud.

Reisufondist abiandmine otsustati ajutiselt katkestada neile, kes sõidavad välismaale.

Kongress oli igatepidi asjalik ja üksmeelne ning näitas veel kord, et trükitöölistel on üle saanud 1928. a. kaotatud streigi tagajärgedest ja sammuvad tõusu teed.

Laupäeval, 10. märtsil peetud liidu voli- kogu koosolekul võeti vastu liidu rahaline eel- arve 1934. a. peale, mis tasakaalus Kr. 550.— peal. Juhatalele anti volitus töötada ka täienduseelarvega, mis paratamatult tuleb luua kongressi poolt määratud kohustuste täidevi- miseks, nagu invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamise erifond.

Uus liidu juhatus jaotas ametid järgmi- selt: esimees — J. Saar, abi — A. Schönberg, sekretär — A. Offenbach, abi — K. Must ja laekur — K. Gern.

E. T. Keskliit nõuab palkade tõstmist, töövõimaluste loomist ja sotsiaalkindlustuse laiendamist.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu esindajana käisid teisipäeval, 20. märtsil riigivanaema juures A. Gustavson, H. Martinson ja L. Metslang esitamas ametiühinguliselt organiseeritud tööliskonna nõudeid, millede põhjenduseks olgu muuhulgas märgitud, et eesti tööliste palgad on olnud madalamaid Euroopas. Krooni langetamisega tööliste palkade ostujõud alanes tunduvalt. Ränk tööpuudus on surunud tööprotsessist välja tuhandet töötavat käed. Töötava rahva madalat elutaset on süvendanud veelgi meie sotsiaalkindlustuse puudulikkus.

E. T. Keskliidu arvates tuleb tõsta tööliskonna elutaset uute majandus- ja sotsiaalpoliitiliste algatustega.

Kõige pealt tuleb tõsta tööliste palku — esmajärjekorras eksporttööstuses (paberi-, puu- ja tekstiiltööstuses). Krooni langetamisega on eksporttööstus töötanud suurte kasu-

dega, mis on läinud peamiselt ainult teatavate ettevõtete tulude arvele.

2. Mõjuvaid samme tuleb astuda uute töövõimaluste jurdeloomiseks linnades ja maal, milleks tuleb mobiliseerida kõik riigi ja eramajanduse võimalikud ressursid.

3. Meie puuduliku sotsiaalkindlustuse täiendamiseks tuleb panna maksma riigikogus arutuseleolev põllutööliste ja kalurite õnnetujuhtude vastu kindlustusseadus ja pikemat aega liiklevolev meremeeste õnnetujuhtude vastu kindlustusseadus. Kolmandaks tuleks asuda vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustusseaduse maksmapanekule, kuna praegu on eratööstuse vanad töölised ja tööinvaliidid ilma igasuguse kaitseta.

Keskliidu juhatuse arvates eeltoodud majandus- ja sotsiaalpoliitilised uuendused tõstaks tunduvalt kogu töötava rahva osutjõudu ja elustaks tööstust ning põllundust.

Sadamatööliste peakoosolek. Ühingtöötajate edukalt.

19. märtsil s. a. peeti Tallinna Sadamatöölise ühise peakoosolekut sadamas. Koosolekut juhatas A. Pollar, protokollis A. Offenbach.

Aruande all märkis A. Pollar, et tööde suhtes on seisukord halvenenud. Tööde hinnad on viidud äärmiselt alla. On pööratud Keskliidu poole selles asjas. Stevidoore ühing on nõus läbirääkimistesse astuma ühisusega tööde asjas ja näeb, mis sellest läbirääkimisest välja tuleb. Kassaaruande esitas A. Offenbach, missugune on tasakaalus Kr. 2.463. Varanduse seisus on ühisusel kapitali 1934. a. 1. jaanuariks Kr. 1.889.23. Ühise 1934. a. eel-

arve kinnitati tasakaalus Kr. 2.101, kusjuures liikmed maksavad palgast 3% ühise kassasse. Liikmemaks jäeti meelele 30 s. ja naistele 25 senti kuus. Matuseabiraha antakse liigetele 70 krooni. Ühisusest otsustati välja heita A. Lukk ja E. Sigur, kui ühisusele kahjutegijad liikmed.

Juhatuse valiti V. Liljenthal, J. Kask, A. Pollar, A. Hurt ja V. Laane. Revisjonikomisjoni valiti M. Targama, R. Temmus ja A. Ilter. E. T. Keskliidu nõukogusse valiti esitajaks A. Pollar.

Koosolek oli asjalik ja üksmeelne, lõppedes kell ¼11.

Norra töölispartei ettepanekud parlamendile kriisi lahendamiseks.

Tööliskond Norras saavutas viimastel valimistel hülgava võidu, kusjuures valimiskampaaniat esitati oma konkreetprogramm, kuidas tööliskond asuks ületama kriisi raskusi, kui võim kuulub töölisklassile.

Käesoleva aasta jaanuaris esitas norra töölispartei parlamendile praktilised ettepanekud kriisi ületamiseks, milledest tähtsamad osad meidki huvitavad.

Kõige pealt riik võtks vastutus pankade summade eest enesele, mis kuuluvad panganduse kontrolli alla. Kutsutakse ellu riiklik majandusnõukogu, mis teostab kõrgemat kontrolli kogu maa panganduse ja rahanduse üle. Ühis- ja erapankade vahel luuakse plaanikindel koostöö ja solidaarne vastutus uue n. n.

koostöö panga kaudu, kusjuures piütaks hõlbustada ja kiirendada raha tsirkulatsiooni.

Avalike tööde kavandamine suurejooneliselt: teedeühenduste teostamiseks tahetakse eeloleval tegevusaastal 8,6—20 milj. norra krooni, raudteede ehit.-fondi suurendatakse 18,5 milj. kr. võrra, raudteede elektrofitseerimiseks 5 milj. kr., kaablivõrgu laiendamiseks 5 milj. kr., aerodroomide ehitiseks 2,6 milj. kr.

1935. a. tahetakse seadusandlikult riigi ja omavalitsuste teenijate ja tööliste tööaega lühendada 8 tunnilt 6 tunnile. Storting (norra parlament) kohustab valitsust, et see tööliste ja töandjate organisatsioonide vahel algatab kokkuleppe teostamise, mille järele erakäsitistes viiakse läbi samasugune tööaja lühendus.

Rüigitteenijate teenistusvanuse ülemmäärat vähendatakse 5 aasta võrra, milleks pensionikassa fondi suurendatakse 6,5 milj. krooni võrra. Tööta noorsugu paigutatakse teenistusse riiklike tööde, omavalitsuste ja eratööde juure, mis saavad riiklikku toetust. Palkadeks ja õppimisvõimaluste hankimiseks noorsoole kutse- ja üldhariduslikes koolides määratakse 3 milj. kr. Töötavatele noortele on kutsekoolides õppimine tasuta.

Üldiseks tööpuuduse vastu võitlemiseks määrab valitsus 20 milj. kr., millest määratakse toetusi käsitöölisele ja ka väiketööstusele.

Tööde teostamiseks asutatakse riiklik tööpuuduse nõukogu, mille ülesandeks on hankida tüülikku ja usutavat materjali tööpuuduse olukorrast ja kriisi mõjust erimaakondades. Saadud andmeile toetudes ja kooskõlas ülaltoodud tingimustega, annab nõukogu valitsusele aruande ja kava selle kohta, milliste abinõudega ja kuidas Storting saaks lahendada olukorda.

Kohalikul organil tööde teostamiseks ja kriisi pehendamiseks on omavalitsuste tööpuuduse nõukogude, maavalitsejate j. t.

Võlgade kustutamiseks määratakse 17 milj. kr. krediiti. Võlgade katteks ei või müüa raudvara, eluhooneid ja kalastuspaate. Seks antakse eriseadus. Riiklikku toetust võlgade kergendamiseks antakse laenukassade kaudu, kusjuures pankadele antakse küllaldiselt summe nõudmistele otseseks rahuldamiseks.

Laenu % väikepõllupidajate pangas alandatakse 3%-le, samuti kalurite pangas. Laenu % hüpotekpangas alandatakse 3%-le. Laenu % avalikelt fondelt alandatakse 4—3½%-le. Pannakse maksa seadus, et Norra pank, hoiupangad, aktsiapangad, teised laenuandjad ja eraisikud ei tohi võtta rahalaenuidelt rohkem kui 4,5% kassakrediidis ja 4% teiselt rahakohustustelt. Rahalistes raskustes olevate omavalitsuste toetuseks määratakse 12 milj. kr. Tahetakse teostada õiglasem maksude jaotus, kusjuures omavalitsuste maksud tulevad kaotamiseks.

Omatööstuse arendamisele püütakse panna rohkem rõhku ja hindade reguleerimised on õigustatud ainult selles ulatuses, kui palju nad on seoses ostujõuga ja tagavad õiglasema kaupade jaotuse kogu maa töötava rahvale.

Peatingimus kriisi mõju pehendamiseks on ühiskondliku plaanmajanduse teostamine, milleks luuakse vastav nõukogu.

Põllumajanduse arendamiseks kava on laenuulatustlik: uudismaade harimiseks 17 milj. kr. Põllutöölisele püütakse määrata palgaalam-määrad ja tööaeg kindlaks, õiglased hinnad põllupidajatele, metsanduse arenduseks määratakse 3 milj. kr. väiksemate metsade omnikule.

Kalanduse alal on nähtud ette sadamate, külmetushooneite jne. ehitused, kalastusvahendite ja meresõidukite muretsemiseks ja transpordikulude vähendamiseks määratakse 7 milj. kr. Kaluritele määratakse ajakohane tasu nen-

de saaduste eest. Kalurite haigus- ja õnnetusjuhtude vastu kindlustamine teostatakse kiires korras.

Tööstuse suurendamiseks määratakse toetust 10 milj. kr., eriti laevaehtituse ja teiste elujõuliste tööstustele. Toetust antakse otsese laenuna, riikliku kindlustusena, aktsiate omandamisega, odava elektrifüüsi andmisega, veokulude vähendamiseks või koostööga tööstuslike ettevõtete, omavalitsuste ja riigi vahel. Töösturite kohta pannakse maksta tööstusliku tegevuse jätkamise sundus. Eriteadlased peavad koostama kava elektrifitseerimise raua- ja terasetehase ehitamiseks, mis töötab koos valutehase ja valamiskaupade tehasega (kombinaat). Vastav komitee peab uurima, millised importartiklid on asendatavad omamaa saadustega. Tööstuse arendamise ettepanekud esitatakse stortingile 1935. a.

Elamute ehitamiseks ja remontideks määratakse 2 milj. kr., osalt materjales. Luuakse majade strandrattüübid.

Kokku on töölispartei ettepanekud 1933./1934. a. rügieelarvele lisaeelarve korras määrata 149 milj. kr.

Kriisi plaani finantseerimiseks tuleks loobuda osa riigivõlgade maksimisest ja kasutatakse laene, mis kokku teeks 80 milj. kr. Võlgade mittemaksmine toimub 2 aasta kestel, milline summa hiljem tasutakse 8 a. jooksul.

Maksustamisel võetakse erimaks kapitalide puhaskasust, mis annaks 17 milj. krooni. Kohustusi peab esmajoonel kandma passiivkapital. Norras on 6100 milj. kr. pandiobliigatsioones, omandusobliigatsioones ja pangahoiusummades. Siit on jäetud välja kõik maksuvabade institutide kapitalid. Kui selle kapitali keskmiseks tuluks arvestada 3½%, siis annaks see 213,5 milj. kr. Tulud aktsiate vahetusest, majade üüridest jne. on 50 milj. kr., siis annaks 10% eripuhaskasumaksu riigile 25—27 milj. krooni.

Pärandsmaks annaks 14—15 milj. kr. aastas. Erikriisimaks 1% ulatuses annaks kogu maksuulusest tulust 12 milj. kr. Töölispartei nõustub isegi läbikäigumaksu laiendamisega — 20 milj. krooni.

Sõjaväe ja teistest ebaproduktiivsetest kuludest võiks hoida kokku 6 milj. kr.

Kõik eelnimetatud tulud annaks 141,5 milj. kr., millest 1,5 milj. kr. määratakse uute laenude protsentideks. Nii on kriisi plaan tasakaalus 140 milj. kr.

Käesolevas kavas pole nähtud ette mingit tavalise maksu toomist, kuna see võiks anda halbu tulemusi järgmisel eelarve-aastal.

Samuti pole nähtud ette kokkuhoidu hoolekandega teistes kriisikuludes, kuna see on kasuks omavalitsustele. Selle kava teostumisel aga omavalitsused vabaneksid järgmisel aastal paljudest lisukuludest, eriti väheneksid hoolekandekulud.

Sellase praktilise plaaniga astus norra töölispartei hulkade ette ja teeb kõik, mis võimalik selle teostamiseks.

Ametiühinguline sisemaine ringvaade.

Kohtla - Järve Kaevandustöölise Ühingu aastapäeva puhul korraldas juhatus liigetele ja kutsutud külalistele 3. märtsil omavahelise koosviibimise, millest 180 inimest võttis osa. Avakõne pidas sms A. Allmann, märkides ära seniseid saavutusi ja tingimusi, mis on eelduseks ametiühingu edukaks tegevuseks. Tervitusi Töölisühingute Keskliidu juhatuselt andis üle keskliidu org. J. Mikhelson, kuna Kukruse Kaevandustöölise Ühingu nimel tervitas sms Sillaots. Kaevandustöölise ametiühing K.-Järvel on edenenud ja oma töö suutnud rajada kindlale alusele.

Mehaaniku Assistentide Ühing on meil parimaid. Meremeeste Kodus on registreeritud 130 assistenti, kuid ühingusse on koondunud 104 liiget, kelledest 94 on kutsetunnistustega tegevliiget ja 10 toetajat liiget, kes omandanud kutsetunnistuse hiljem. Tegelikult on sõidus üle 100 assistendi. Mõned üksikud väljaarvatud, on assistendid ligi 100%-liselt organiseeritud.

Järvakandi Töölise Ühing korraldas 8. märtsil kõnekoosoleku uues rahvamajas, kus keskliidu org. J. Mikhelson kõneles kapitalide väljaveo ja tööstuse kontrolli küsimusest, mis äratasid kuulajaskonnas suurt huvi. Kõnele järgnenud läbirääkimistel võeti väga elavalt sõna.

Austria langenud kangelaste mälestuseks korraldas E. Töölisühingute Keskliit Tallinnas „Kungla“ saalis 11. märtsil aktuse. „Kungla“ saal kogunes rahvast täis. Kõnelesid J. Mikhelson ja E. Joonas. Rahvas näitas kangelastele võitjatele oma sügavat kaastunnet püstitõusmisega L. Metslangi avasõna ajal. Aktuse lõpusõna ütles Mihkel Martna.

Austria võitlustest pidi kõnelema Viljandis ja Pärnus J. Mikhelson, kuid kaitseseisukorra ajal maksmapandud koosolekute keelu tõttu jäid need pidamata.

Rahvusvaheline Ametiühingute Liit on alustanud laialist abistamisaktiooni langesnute perekondade ja eriti laste abistamiseks, sest praegune valitsus Austrias seks midagi ei tee. Seni on Rahvusvaheline Am.-Üh. Liit juba moodustanud 3,5 milj. frangi suuruse fondi puudustkannatajate abistamiseks. Üksikud ametiühingute liidud on annetanud suuri summe — näit. Rootsi Ametiühingute Liit määras 50.000 rootsi krooni ja taani liit 58.000 krooni. Paljudesse maadesse võetakse kasvatada langenute lapsi.

Austria võitlused on lõppenud, kuid töölise organiseerumine jätkub uute vormide kohaselt. Trotsi ja julgust võitluseks jätkub ning naisedki peavad end meeste kõrval kan-

gelaslikult üleval, mälestades uhkusega võitlusis langenud mehi.

Eesti Klaasipuhujate Ühing korraldas puhkepäeval, 11. märtsil Tallinnas asuvatele klaasipuhujatele koosoleku, sest osa klaasipuhujaid ja juhatus asuvad Tartus. Koosolekul juhatuses esindaja Fromholz andis ülevaate ühingu senisest aktiivsest tegevusest ja andis juhiseid usaldusmeestele edasiseks tegevuseks. Organisatsiooni tööst ja rootsi klaasipuhujate palga- ja tööolude korraldusest kõneles J. Mikhelson.

Peale ettekandeid valiti ühinguga kontakti pidamiseks usaldusmehed. Koos oli 60 klaasipuhujat ja koosoleku lõpul astusid paljud ametiühingu liikmeks. Kui organiseerimistöö sellaselt jätkub, on lähemas tulevikus pea kõik õppinud klaasipuhujad organiseeritud. Meeskis lähemal ajal hakkab tööle kolmas klaasi vabrik Eestis. Tallinnas Lorup on annud osa õppinud töölise palgakõrgenduse nõuetele järele.

Tallinna Kullasepatöölise Ametiühingu üldkoosolek käesoleval aastal tõstis liikmemaksu 10 sendi võrra kuus. Eelmisel aastal üldkoosolekul alandati liikmemaksu lootusega, et see aitab kaasa ühingu liigete arvu kasvuse, kuid seda ei saadud tõendada. Kullaseppade otsus näitab veel kord, et ametiühingute tugevus on olnud liikmemaksu kõrgusest, aga mitte madalatest liikmemaksudest.

Tallinna Sadamatöölise Ühingu pöördus hiljuti merikute, tööandjate ja stividoride ühingu poole enam tööde saamiseks ja tööde teostamise paremaks korralduseks. Kuuldavasti on Sadamatöölise Ühingu soovidele tulnud teataval määral vastu.

Pärnu sadamatöölise seisukord on talvisel tööpuuduse ajal äärmiselt raske. Palgisõitudes on hinnad lüüdnud ennoolematult alla. Kavadeks, navigatsiooni hooajaks töötab sadamas tööd enam olla, kuid siis on aeg ka Pärnu sadamatöölistel põhjendatud palgatõstmise nõuetega tulla välja.

Tartu Töölisühingute Keskliidu nõukogu koosolekul refereeris J. Mikhelson ametiühingute ülesannetest käesoleval momendil. Ametiühingutel tuleb praegu äärmiselt aktiivselt pingutada jõudu organiseerimiseks, millega 18. märtsil juba algust tegid nahatöölised, korraldades laiemaulatusliku koosoleku Tartu nahatöölisele.

Ametiühingutel tuleb tõsta kõikjal esiplaanile majandus- ja sotsiaalpoliitilised nõudmised ning rakendada jõud verbimise ja selgitustööle.

SISU: 1) V. B. — Tööstuse kontrollist. 2) M. Martna — Tööpuudusest ja selle laastavatest tagajärgedest (Järg.) 3) E. T. Keskliidu nõukogu koosolekult. 4) Töövõimete ja vanade kindlusamine. 5) E. T. Keskliit nõuab palkade tõstmist. 6) Sadamatöölise peakoosolek. 7) Norra Töölispartei ettepanekud. 8) Ametiühinguline sisemaine ringvaade.

Toimetajad: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mikhelson, A. Gustavson. **Vastutav toimetaja:** K. Must. **Väljaandja:** E. Töölisühingute Keskliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. **Tellimishind:** aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. **Toimetuse ja talituse:** Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52. **Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933.**